

12 lások 12 nenávistí

Juraj Špitzer

Host do domu 1966/12-8 a Fragment 5-6/1995

Mám strach vysloviť sa, lebo je to skoro ako povedať životné krédo alebo sponedať sa, a nie sme tí, čo sme bývali, a takí, akí sme, nemôžeme byť bez tých, akými sme boli. Minulosť sa v nás zráža s prítomnosťou. V tme a v tichu pred spaním, keď sme sami so sebou, keď maska našich konvencií, pretvárok a póz odpočíva bezmocne nepotrebná na nočnom stolíku, vidíme sami seba presne, hovoríme sami so sebou neúprosne pravdivo, nenávidíme všetko, čo zabránilo tomu, že nie sme takí, akými sme chceli byť, a nostalgicky privolávame svoje lásky.

Presne sa pamätám na scénu, v ktorej zomiera Porthos. Na svojich mocných ra-

menách drží ako bájny Atlas ťažké skaly, ktoré hrozia zosypať jaskyňu, cez ktorú sa majú zachrániť jeho priatelia mušketeri pred prenasledovateľmi. Námaha je nad jeho sily, ale vydrží. Až keď posledného zo svojich priateľov vidí zachráneného a keď už celkom blízko za sebou počuje hlasy prenasledovateľov, poklesne v ramenách a povie tieto posledné slová: Je to príliš ťažké...

Nenávidím svoju zbabelosť, nemôžem zabudnúť na okamžiky, v ktorých som mal prejaviť viac odvahy, než som bol schopný. Opovrhujem intelektom, ktorý vie nájsť a vysloviť argumenty presvedčivo ospravedlňujúce nerozhodnosť, zbabelosť

a strach. Svoj intelekt nevnímajúc. Tak ako Porthosa vidím presne všetkých tých ľudí, ktorí sa nevedeli štylizovať slovami, za ktorých žiaden Dumas nenapísal slová: Je to príliš ťažké – ale urobili to, čo bolo treba. Som rád, že som ich nezabudol, že ich môžem občas stretnúť a porozprávať sa s nimi, hoci nás spája najmä vojnová minulosť. Často myslím, že minulosť neexistuje, iba to, čo sa naozaj stalo. Predkladajú sa mi často na obdiv a uctievanie osobnosti s vymyslenou a štylizovanou minulosťou alebo bez nej. Zvykám si na tento úkaz, ale neprestávam sa hnevať na seba pre tento zvyk. Umožňuje mi upraviť si pomer a vzťah k istým osobnostiam, ale otupuje pamäť.

Nenávidím svoju lásku k lenivosti, k potulkám, k postávaniu na rohoch ulíc a kdekoľvek, neschopnosť vzdať sa slastnej chvíle neočakávaného dojmu alebo zážitku kvôli systému a racionálnemu plánu, ktorý si každé ráno vymyslím. Závidím svojim známym, ktorí si vedú evidenciu, čo majú cez deň vykonať, a večer si líhajú so spokojným svedomím, že cez deň všetko vykonali. Neraz som ich videl preškrtnúť vybavenú vec, zaznamenanú heslovite v zápisníku. Sú dni, keď ani nemám čo vykonať, potom sa, pravdaže, hnevám na ľudí, ktorí vždy čosi vybavujú, vždy čosi píšú, napíšu, vydajú, ale mal by som sa hnevať na svoju lenivosť. *Genius ist Wille* – aj keď chýba génius.

Závidím básnikom. Napíšu málo, a sú to básne, aj keď píšú prózu. Závidím im, ale mám ich rád, lebo si o nich myslím – iste nespravodlivo – že aj oni sú leniví, moji

Nenávidím svoju
zbabelosť, nemôžem
zabudnúť na okamžiky,
v ktorých som mal
prejaviť viac odvahy,
než som bol schopný.

príbuzní. Mám ich rád, lebo nevedia žiť, lebo sú dôverčiví, často nešťastní, obdarení imagináciou a citlivými radarmi. Hovorím o básnikoch – nestotožňovať s ľuďmi, ktorí píšú verše! Ak by ma chcel niekto chytiť za slovo, aby som uviedol mená, neurobím to. Dávno som sa vzdal verejného vyslovovania svojich názorov na hodnoty, na ktoré rezonujem. Ak už poznáte zblízka človeka, ktorý píše, poznáte jeho duševné a telesné choroby, zariadenie bytu, jeho manželku a deti, jeho možnosti a ambície – ako sa chcete spravodlivo vysloviť o jeho diele? Či nežijeme v dobe, v ktorej si jeden

o druhom omnoho viac myslíme, než vypovieme? Jedna z príčin, pre ktoré sa oplatí zmieriť sa s pozemským pobytom a tešiť sa z neho je zvedavosť, čo všetko sa mohlo zrodiť z labyrintu ľudského umu, fantázie, sna a imaginácie. (Určite sú v nevýhode tí, čo sa nenarodili, alebo zomre-

li, prv než mohli nasýtiť svoju zvedavosť.) Nepresne si spomínam na radu Leonarda da Vinci jednému zo svojich žiakov: Keď už máš to šťastie, že si prišiel na túto zem, stretávajú sa najmä s vedcami a umelcami. Vedia a cítia viac než ostatní ľudia. Ak sa nemôžeš s nimi stretávať, ži medzi prostými ľuďmi – sú bez pokrytectva.

Každé milovanie nie je láskou. Tak sa mi vidí, že vzdialenosť medzi mužom a ženou sa presne o toľko zväčšila, o čo sa skrátila vzdialenosť ich tiel. Škoda lásky tej wertherovskej, romantickej! Ale aj to je možné, že som vyslovil názor konzervatívny, a dnes je každý avantgardný.

Mám rád drsnosť, ale nenávidím hrubosť a surovosť. Voči žene i medzi mužmi.

Poznám, žiaľ, veľa pokrytco, ktorí svoj verejný rigorizmus kompenzujú súkromným týraním tých, ktorých k sebe pripútať. Stránim sa ľuď podlízavých smerom hore a agresívnym smerom dolu. Keby sa dala agresivita zistiť a štatisticky vykázat, asi by sme sa zhrozili, aká neúmernosť je medzi frekvenciou slova humanizmus a stupňom agresivity. Čas milovania je kratší ako náš pozemský pobyt. Musí byť život každej generácie strpčený agresivitou?

A sme vo sfére spoločenskej, alebo politickej. Mám strach z moci a nenávidím jej zneužívanie. Vojna i roky po nej nám ukázali, že možno manipulovať nielen jednotlivca, ale aj celé národy. Za svoje schopnosti človek nemôže, tie sú dané, ale čo s nimi urobí, na čo ich použije, to je už v jeho moci. Nie je objavné poznanie, ale všetci, čo s ním súhlasia, mali by sa spojiť proti zneužívaniu moci proti manipulácii s ľuďmi a s národmi. V literatúre – filozofickej aj umeleckej – milujem a obdivujem všetko, čo dvíha a posmeľuje človeka, aby prekonal bezmocnosť. Nenávidím stav bezmocnosti a desím sa ho, nech je zapríčinený vonkajšími okolnosťami, alebo vlastnou rezignáciou. Je strašné byť objektom čohosi alebo kohosi, ešte strašnejšie je zmieriť sa s tým. Pamätám sa na dozorcú väzňov, ktorý povedal: Škoda, že už odchádzate, tak sme si zvykli na seba. Bol to dobrý človek. Manipulácia s ľuďmi vedie presne k tomu, aby si dozorca väzňov a väzeň privykli druh na druhu. Nenávidím manipuláciu s ľuďmi – a ak sú v každom človeku – teda aj vo mne – zárodoky spoločenského zla a náchylnosť k agresivite, potom pravdaže nenávidím

Mám rád ľudí, ktorí sa mýlia, ale niečo chcú, nie takých, čo sa nemýlia, ale nič nechcú.

sladkú chuť po moci aj v sebe. V sebe aj v inom človeku nenávidím psie pocity, ako ich opísal básnik Petöfi, a obdivujem vlčie. Psie: A keď pána prejde hnev, je koniec muky, šťastne lížeme mu pánske nohy, ruky! Vlčie: Mráz a hlad nás morí, dych náš v biede mizne bokom prestreleným, ale slobodní sme.

Mám rád ľudí, ktorí sa mýlia, ale niečo chcú, nie takých, čo sa nemýlia, ale nič nechcú. Oceňujem vlastnosti hmyzu, jeho vytrvalosť a životnosť. Ľuď s vlastnosťami hmyzu sa stránim.

A ešte raz: Nenávidím všetko, čo vo mne a mimo mňa zabránilo tomu, že som nie taký, akým som chcel byť. Nostalgicky privolávam všetky svoje lásky, aby som to už nemusel povedať o zvyšku svojho života.

Handwritten manuscript in cursive script, likely by Juraj Špitzer, showing dense, overlapping text with some corrections and underlines. The text is written in black ink on a light-colored background. The handwriting is fluid and somewhat messy, with many overlapping lines and some words circled or underlined. The text appears to be a continuation of the author's thoughts or a draft of a piece of writing.